

2 NUTID – FRAMTID

2.1 Bygdens förutsättningar

Malung-Sälens kommun i västra Dalarna är en stark turistkommun. Sälenfjällen i kommunens norra del är norra Europas största vintersportområde. På helårsbasis är Malung-Sälens kommun landets fjärde största turistkommun efter storstäderna, oräknat Sigtuna/Arlanda. Idag bor ca 10 500 invånare i kommunen, dvs knappt tre personer per kvadratkilometer. Som jämförelse kan nämnas att om antalet stockholmare per kvadratkilometer hade varit lika stort som antalet boende i Malung-Sälens kommun per kvadratkilometer hade Stockholm haft cirka 500 invånare. Malung centralort ligger cirka 35 mil från Stockholm, 40 mil från Göteborg och 25 mil från Oslo.

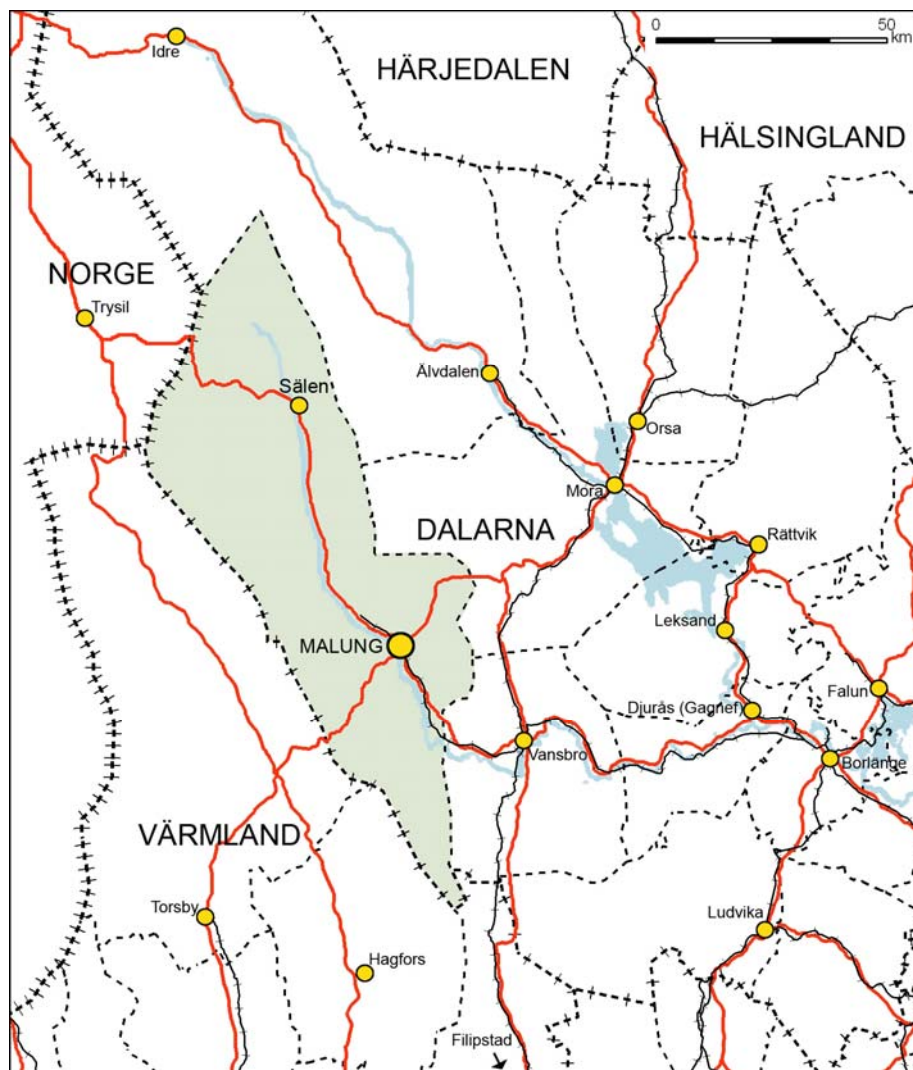

Malung ligger cirka 35 mil från Stockholm, 40 mil från Göteborg och 25 mil från Oslo.

Malung-Sälens kommun ligger i den sydligaste delen av det västsvenska skogslandet. Inom kommunen finns Sveriges sydligaste fjäll.

Centralorten ligger på en nivå av cirka 300 meter över havet. Västerdalälvens dalgång är relativt flack i den södra delen av kommunen men är trängre i norr (jfr den möjliga ordbildningen Trångstrand – Transtrand).

Denna relativt höga höjd över havet sammanvägt med att Malung-Sälens kommun ligger mitt i Skandinavien där Skandinaviska halvön är som bredast är de två viktigaste orsakerna till att kommunen har ett kallt inlandsklimat.

Malung i regionen

Det markanta inlandsklimatet som kommunen har innebär att senvinter och vår i regel är mycket solrika. Klimattypen är av kalltempererat skogs- och snöklimat. Detta tillsammans med att Sälenfjällen är Sveriges sydligaste fjällområde har bidragit till fjällområdets utveckling till ett omtyckt vintersportsområde. Inte minst beroende på att dagarna även vintertid är längre än någonsans utefter den svenska fjällkedjan. Snötäcket varaktighet i Dalarnas fjällområde är ca 175-200 dagar. Vegetationen i landet brukar delas in i naturgeografiska regioner. Enligt denna tillhör Malung-Sälens kommun den Norra barrskogsregionen med en uppdelning i fjälltaigan och mellantaigan.

De mest förekommande jordarterna i kommunen är morän av olika slag som täcker hela kommunens yta förutom i Västerdalälvens dalgång som mest består av lättodlad sandjord. Fjällen består av sandsten med branta sidor och flacka plåtår.

Kommunens areal uppgår till 4106 km², vilket utgör ca en procent av rikets yta. Samtidigt kan det noteras att Malung-Sälens kommun till ytan är Sveriges tionde största kommun. Av kommunens yta finns det produktiv skogsmark på 2800 km².

Vad gäller kommunens samarbete med andra kommuner, se avsnitt 4.16 Mellankommunala intressen.

2.2 Historisk förankring

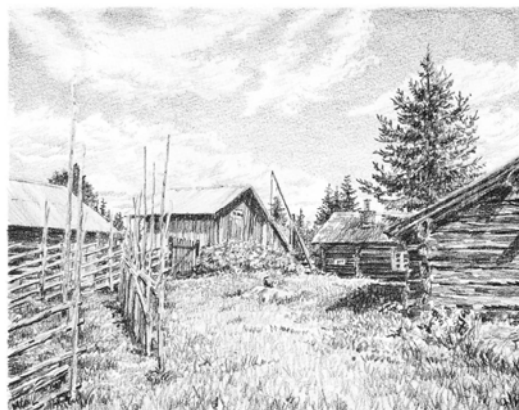
Kolonisation av området

Bebyggelsen i Västerdalälvens dalgång som ligger som ett pärlband av större och mindre byar har växt fram vid de numera avsnörda och ibland torrdikade korvsjöarna till älven. Bebyggelsen låg i äldre tid intill älvstranden i den låglänta älvdalen. Under 1700- och 1800-talen har emellertid bebyggelsen genom återkommande översvämningar, utvidgning av den odlade arealen, skiften och vägdragningar alltmer kommit att förflyttas upp mot dalgångens skogskanter. Det blev därmed successivt en mer spridd bebyggelse i landskapet.

Enligt gammalt skilde man på Yttermalung och Övermalung i Malungs socken och det senare representerar det nuvarande Malung med centralort och flera gamla stora bondbyar. Bygden började troligtvis utvecklas under 1100-talets slut. Även Lima socken hade tidigt fast bebyggelse och vid Sörnäs gick vintervägen från Norge in i socknen. Transtrands socken är sannolikt betydligt yngre än Lima. Under 1600-talet fanns här en mer utvecklad bygd med större bondbyar etablerad. Det finns således en tydlig utveckling av bygden efter älvdalen från söder mot norr med de olika sockencentrena. Den primitiva järnhandlingen, myrslogarna och fäbodarna var betydelsefulla kolonisationsfaktorer.

Fäbodväsendet

Utmarkerna och deras utnyttjande har spelat en avgörande roll för bebyggelsens framväxt och utsträckning. Först bröt man åker på de lättodlade dalgångsjordarna, men då åkrarna var små och magra måste dessa förbehållas spannmålsodlingen. Kreaturen behövde därför under sommartid föda från skogarna utanför byn. Där togs också vinterfodret. I takt med att byarna växte, måste betet sökas allt längre ut i skogen. Slutligen kom man så långt bort från byn, att man inte kunde återvända hem till kvällen. Man byggde då ett fähus för djuren och en enkel stuga för vallaren. Därmed lades grunden för fäboden. De talrika myrslogarna i de stora myrlanden var därför utomordentligt viktiga och bidrog mycket starkt till att ett stort antal kreatur kunde hållas.

Gravbergets fäbod

Turismens historia

Turismen som näring har långa traditioner i Dalarnas fjällområden. Turismen var och är inte enbart en kommersiell företeelse utan också en betydande kulturell företeelse där landskapets upplevelsevärden och symbolvärden också har stort värde för människan. För fjällturismens uppkomst och utveckling har detta perspektiv varit avgörande. Turismen i fjälltrakterna tog sin början i slutet av 1800-talet då turister sökte naturen, den rena luften och fjällvidderna både sommar och vinter. 1922 arrangerades det första Vasaloppet med start i Sälen. Sälen blir då känd skidort både i Sverige och ute i världen. När järnvägen kom till Sälens by 1928 så öppnades möjligheterna för en expansiv turistnäring i Sälenområdet. Häst och släde transporterade fjällgästerna från järnvägsstationen (där Centrumhuset ligger idag) och vidare till pensionat och fjällbönder som tog emot för mat och logi. 1935-36 byggdes de första delarna av Sälenstugan ut och 1937 var Högfjällshotellet uppfört och kunde ta emot sina första gäster. Vid Sälenstugan byggdes den första slalombacken i Sälen och 1946 hölls den första slalomtävlingen. Den första liften invigdes 1949 vid Sälenstugan. I slutet av 50-talet byggdes vägen över fjället. Det öppnade möjligheter för Tandådalen och Hundfjällets liftanläggningar. Lindvallen invigdes 1967, Stöten 1976 och Kläppen 1982. Under 1970- och 80-talet skedde en explosiv utveckling som även fortsatt i hög takt under efterföljande år.

2.3 Framtidsvision

Malung-Sälens kommun ska vara en kommun som erbjuder god livskvalitet med attraktiva miljöer att bo och verka i. Kommunen verkar för att stärka den lokala utvecklingen genom att framhäva bygdens särprägel med natur- och kulturtillgångar.

Malung-Sälens kommun ska vara en attraktiv plats att bo, arbeta och vistas i på fritiden för de som redan bor i kommunen och för att locka till inflyttning. Kommunen har naturtillgångar som erbjuder rekreationsmöjligheter med frisk luft, fjäll, fiskesjöar, jakt, vildmark och ett rikt djurliv.

Den moderna informations- och kommunikationstekniken gör det möjligt att överbygga avstånd, vilket underlättar ett boende utanför de stora tätorterna och ändå ha kontakt med omvärlden både inom och utom landet.

Barns uppväxtmiljö

Barn och ungdomar ska ha en trygg uppväxtmiljö och tidigt känna sig delaktiga i framtidsfrågor.

Det ska finnas goda förutsättningar för ett livslångt lärande samt ett rikt kultur- och föreningsliv. Ungdomsfrågornas position ska stärkas.

Attraktiva bostäder

I kommunen ska det finnas attraktiva bostäder och varierande boendeformer för olika skeden i livet, inte minst för ungdomar och äldre. Byggnadstraditionen i byarna är en del av bygdens kulturarv.

Fritidsbebyggelsen är ett stort inslag i kommunens bebyggelse särskilt i Sälenområdet. Det är viktigt att även fritidsbebyggelsen ges attraktiva lägen och får en god boendemiljö.

God och väl fungerande service

En god och väl fungerande service är en viktig del för trygghet och välbefinnande. Kommunen stödjer lokala initiativ, t ex lokala kooperativa föreningar, som bidrar till god service främst i de mindre orterna, vilket kan bidra till kvarboende.

Ett bärkraftigt näringsliv med konkurrensförmåga

Kommunens näringsliv som präglas av många små och medelstora företag ska stärkas och dess konkurrensförmåga öka.

En stark näring i kommunen är turismen i Sälenfjällen som står i ständig utveckling och förändring. Servicenäringslivet är en viktig del i turismutvecklingen.

Kommunen värnar om att en småskalig turism, med en delvis annan inriktning än den i Sälenfjällen, kan utvecklas i andra delar av kommunen.

Goda kommunikationer

Väl fungerande transporter är en nyckelfråga för att kommunen ska vara en attraktiv livsmiljö med ett aktivt och vardagligt utbyte med omvärlden. Kommunikationerna är inte minst viktiga för näringslivets utveckling och för tillgång till ett rikt utbud av utbildning och kunskapsutveckling.

Det behövs en kraftfull satsning på väg- och järnväg inom och till kommunen. I kommunens vision ingår även att staten prioriterar kommunikationer som berör Sälenområdet som är av riksintresse för turism och friluftsliv.

Dalastrategin – med förenade krafter mot 2016

Region Dalarna har tagit fram ett strategidokument som anger inriktningen av arbetet med Dalarnas utveckling.

Kommunens framtidsvision harmoniserar med Dalastrategin